

TUSSENTIJDSE EVALUATIE MILIEUBELEIDSPAN 2009-2015

'De gemeente Leusden wil duurzaam ontwikkelen en een goede en gezonde fysieke kwaliteit van de leefomgeving realiseren. Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die niet ten koste gaat van toekomstige generaties of mensen die elders wonen.'

Missie Milieubeleidsplan, gemeenteraad november 2009

Inleiding

Het milieubeleidsplan 2009-2013 is in november 2009 door de gemeenteraad vastgesteld. Het plan is onlangs verlengd tot en met 2015, zodat de continuïteit van het milieubeleid de komende 2 jaar is geborgd. Conform de bestuursproductieagenda is het milieubeleidsplan nu geëvalueerd. Dit past ook binnen de beleidscyclus om beleid na 4 jaar te evalueren. Omdat het milieubeleidsplan is verlengd tot en met 2015 betreft het een tussentijdse evaluatie van het beleid. De evaluatie kan worden gebruikt voor het informeren van een nieuw(e) portefeuillehouder, college en raad over de stand van zaken van de uitvoering van het milieubeleid.

De evaluatie bestaat uit de volgende onderdelen:

- A. een algemeen deel dat ingaat op het beleidskader, de programmering en monitoring;
- B. een beschrijving op hoofdlijnen per thema;
- C. een excel-bestand met de stand van zaken per ambitie, doelstelling en activiteit.
- D. conclusies en aanbevelingen

A. ALGEMEEN DEEL

Beleidskader

Het milieubeleid bestaat uit twee pijlers, **duurzame ontwikkeling** en de **kwaliteit van de leefomgeving**. Duurzame ontwikkeling komt onder andere tot uitdrukking bij de doelstellingen op het gebied van klimaatbeleid en duurzaam inkopen. Bij het realiseren van een goede en gezonde leefomgevingskwaliteit gaat het om het waarborgen van de kwaliteit van de leefomgeving op minimaal het wettelijk niveau. Denk hierbij aan bodem, water, lucht, geur, geluid en externe veiligheid. Gebiedsontwikkelingen zijn daarom integraal en gebiedsgericht ingestoken.

De beleidskeuzes en speerpunten van het milieubeleid zijn opgenomen in het milieubeleidsplan en zijn: 'Een beter klimaat', 'Afval bestaat niet', 'Samen met inwoners' en 'De gemeente als voorbeeld'. Deze speerpunten richten zich vooral op de pijler duurzame ontwikkeling. De missie en speerpunten zijn nog steeds actueel. Dit is meegenomen in het besluit om het milieubeleidsplan te verlengen.

In het beleidsplan is onderscheid gemaakt naar ambities en doelstellingen op de lange termijn (2020) en doelstellingen en activiteiten voor de planperiode (destijds tot 2013). De planperiode is inmiddels verlengd tot en met 2015. Via de jaarlijkse milieuprogramma's wordt ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen en regelgeving.

Rol gemeente en 'de Samenleving voorop'

In het milieubeleidsplan is de volgende gemeentelijke rol opgenomen.

- De gemeente volgt actief het rijks- en/of provinciaal beleid. De gemeente speelt waar mogelijk in op nieuwe ontwikkelingen en maakt gebruik van instrumenten die al zijn ontwikkeld. De rol van de gemeente is er vooral één van stimuleren en faciliteren. De gemeente richt zich op samenwerking met andere partners.
- De gemeente wil een voorbeeldfunctie vervullen. Vanuit deze voorbeeldfunctie wil de gemeente haar beleid uitdragen, aangeven wat zij belangrijk vindt en zelf het 'goede' voorbeeld geven.

Het milieubeleidsplan was in 2009 al grotendeels opgezet vanuit de gedachte dat de samenleving met duurzame initiatieven komt en dat de gemeente deze ondersteunt. Het aantal duurzame initiatieven dat uit de samenleving kwam, was afgelopen jaren wisselend. Vanuit 'de Samenleving voorop' is een verschuiving in de rol van de gemeente ontstaan. De gemeente heeft voornamelijk de regierol en faciliteert. De uitvoering komt steeds meer bij andere partijen te liggen. Partijen zijn onder meer het bedrijfsleven, vrijwilligers- en maatschappelijke organisaties en verbonden partijen.

Bij de totstandkoming van het milieubeleidsplan zijn destijds interne en externe stakeholders betrokken. Via een milieuvisie-avond hebben partijen kunnen aangeven welke speerpunten en activiteiten voor hen van belang waren en welke bijdrage zij wilden leveren aan de realisatie van het milieubeleid. De afgelopen jaren is deze werkwijze verder uitgebouwd door stakeholders te vragen zelf activiteiten uit te voeren. Daarnaast zijn er spontane initiatieven uit de samenleving gekomen die door de gemeente zijn gefaciliteerd. De afgelopen jaren zijn er nieuwe spelers in het milieuveld bijgekomen die actief door de gemeente zijn ondersteund.

Programmering van de uitvoering

Het milieubeleidsplan bestaat naast het visie en beleidsmatige deel ook uit een meerjaren-uitvoeringsprogramma. Dit meerjaren-uitvoeringsprogramma is jaarlijks omgezet naar een jaarprogramma. Het opstellen van een milieujaarprogramma is een verplichting op basis van de Wet milieubeheer. Daarnaast biedt het de mogelijkheid om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en regelgeving. In het jaarprogramma zijn de middelen (budgetten en formatie) aangegeven die nodig zijn om het programma uit te voeren.

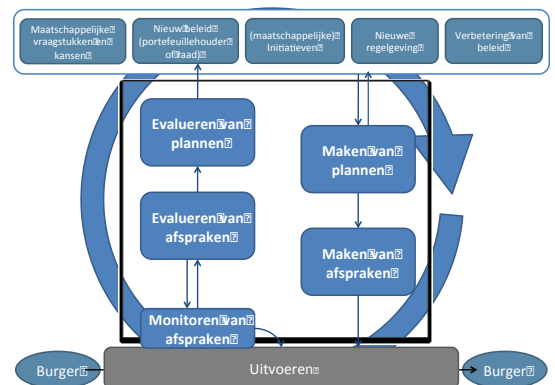
De uitvoering van het milieuprogramma ligt deels bij de gemeentelijke organisatie en deels bij de samenleving. Met partners uit de samenleving zijn afspraken gemaakt bijvoorbeeld via het Energieakkoord Leusden 2014. Met andere partners zijn of worden dienstverleningsovereenkomsten gesloten (Servicebureau Gemeenten en medio 2014 Regionale Uitvoeringsdienst) of uitvoeringsovereenkomsten in het kader van subsidieverlening. Afspraken met de samenleving zijn jaarlijks verwerkt in het milieujaar programma.

Binnen de gemeentelijke organisatie is de uitvoering van het milieuprogramma verdeeld over de afdeling Beleid en andere afdelingen zoals de afdeling Dienstverlening. Het ontwikkelen van beleid en de regie- en coördinatiefunctie ligt bij de afdeling Beleid. Als pilot zijn er begin 2014 afspraken gemaakt tussen de afdelingen Dienstverlening en Beleid om de uitvoering van dit programma en het voldoen aan de milieuregelgeving te borgen. Er worden kwartaalgesprekken gevoerd om de stand van zaken te bespreken en tussentijds bij te kunnen sturen.

Monitoring van de uitvoering

Het milieubeleid wordt jaarlijks gemonitord via jaarverslagen. Ook het opstellen van een milieujaarverslag is een verplichting van de Wet milieubeheer. Daarnaast biedt het verslag de mogelijkheid om te communiceren naar het bestuur en de samenleving over de behaalde resultaten. De afgelopen jaren had het milieujaarverslag daarom de vorm van een Nieuwsbrief milieue.

Voor het monitoren van het beleid worden diverse indicatoren gebruikt. Voor het klimaatbeleid worden resultaten uitgedrukt in kton CO₂-besparing en voor de gescheiden afvalinzameling in afvalscheidingspercentages. Sommige doelstellingen zijn minder SMART geformuleerd en laten zich lastiger monitoren bijvoorbeeld milieubewustwording. Er vindt geen onderzoek plaats naar het milieubewustzijn van onze inwoners, daarom wordt gemonitord op (deelname aan) activiteiten. De monitoring van wettelijke milieutaken is deels verplicht vanuit de Wet milieubeheer. Daarnaast wordt de gemeente in het kader van Interbestuurlijke Toezicht verplicht om te monitoren op bepaalde gegevens (Kritieke Prestatie Indicatoren, KPI's).

Evalueren van resultaat en beleid

De monitorgegevens worden gebruikt om te bekijken of resultaten worden gehaald en of het beleid effectief is. Dat laatste is soms lastig aantoonbaar. Zijn resultaten gehaald van vanwege het beleid of door autonome ontwikkelingen of een combinatie van factoren? Autonome factoren zijn bijvoorbeeld de economische situatie of landelijk beleid. Ook in deze evaluatie is deze vraag moeilijk te beantwoorden. Er wordt voornamelijk antwoord gegeven op de vraag welke doelstellingen zijn behaald (resultaat) en activiteiten zijn uitgevoerd. Deze tussentijdse evaluatie geeft wel inzicht waar we nu staan met de uitvoering van het milieubeleid en waar successen zijn behaald en bijsturing nodig is. Het bijsturen gebeurt via het programmeren en monitoren van de uitvoering.

B. BESCHRIJVING OP HOOFDLIJNEN PER THEMA

Speerpunt 'Een beter klimaat'

In het milieubeleidsplan is de doelstelling opgenomen om een besparing van **5 kton minder CO₂ in 2012** te realiseren. Het klimaatactieplan 2009-2012 is de afgelopen jaren uitgevoerd en in oktober 2013 geëvalueerd. Hierbij is gebruik gemaakt van de klimaatmonitor. Uit de evaluatie blijkt dat in de periode 2009-2012 de CO₂ uitstoot in de gemeente Leusden met 10,1 kton is afgenomen. Daarvan is 3,1 kton direct te relateren aan het uitvoeren van het Klimaatactieplan 2009-2012. Conclusie is dat de 5 kton CO₂ besparing in 2012 ruimschoots is behaald waarvan deels door uitvoering van het klimaatbeleid en deels door andere oorzaken (zie Verseon 213757).

In het milieubeleidsplan is het streven opgenomen om **16 kton minder CO₂ in 2020** te realiseren (t.o.v. 2008). Dit is een vertaling van de toenmalige Nederlandse doelstelling om in 2020 30% minder broeikasgassen uit te stoten dan in 1990. Lokale partijen uit Leusden (o.a. het bedrijfsleven, vrijwilligers- en maatschappelijke organisaties) hebben in 2013 met ondersteuning van de gemeente een Energieakkoord Leusden opgesteld waarbij deze doelstelling is geadopteerd. De komende jaren wordt ingezet op uitvoering van dit Energieakkoord Leusden met de samenleving. In het Energieakkoord is een einddoel van 11 kton CO₂-besparing in 2020 en een tussentijds doel van **4 kton CO₂-besparing eind 2016** opgenomen.

Het streven is om het **binnenklimaat in nieuwe en bestaande verblijfsgebouwen te verbeteren**. Daarbij is de afgelopen jaren met name ingezet op de scholen, omdat uit landelijke onderzoeken is gebleken dat het binnenmilieu op scholen niet goed is. Er zijn Energie en Binnenmilieu Adviezen bij scholen uitgevoerd. De GGD heeft, bij de scholen die niet naar een Multi Functioneel Centrum (MFC) gaan, het 'Frisse scholen programma' uitgevoerd. Een aantal scholen hebben in 2010 en 2011 fysieke maatregelen genomen op het gebied van energiebesparing en binnenmilieu. In 2013 is gestart met een kadernota voor het Integraal Onderwijs Huisvestingsplan. Hierbij is duurzaamheid één van de uitgangspunten.

Speerpunt 'Afval bestaat niet'

De gemeente streeft naar het beperken van de hoeveelheid afval en het optimaliseren van de nuttige toepassing van afval. In het beleidsplan is de doelstelling opgenomen om een **bronscheidingspercentage van 71%** te behalen (niveau 2008). Uit de jaarcijfers blijkt dat de gemeente Leusden dit percentage de afgelopen jaren heeft behaald.

Andere doelstelling is om **de hoeveelheid afval op het niveau van 2008 te houden**. Afgelopen jaren is de hoeveelheid afval per inwoner de afgelopen jaren vrijwel gelijk gebleven. De hoeveelheid restafval is licht afgenomen.

In 2014 wordt een nieuw **Afvalstoffenplan** voorbereid. Belangrijk aandachtspunt hierin is de landelijke ontwikkeling van het omgekeerd inzamelen. Bij omgekeerd inzamelen worden gescheiden afvalstromen (nabij) huis opgehaald en zal het restafval weggebracht moeten worden.

De gemeente stimuleert ook dat er op een **duurzame wijze met grondstoffen** wordt omgegaan. Deze ambitie richt zich deels op de eigen gemeentelijke organisatie. Vanuit de voorbeeldfunctie zijn de afgelopen jaren een aantal acties uitgevoerd. Met name in ontwerp- en productieprocessen is nog winst te halen, maar de gemeentelijke invloed op deze processen is beperkt.

Het plan van aanpak **zwerfafval** is uitgevoerd en in 2012 geëvalueerd. Het opruimen van zwerfafval is in de bestekken voor de woonomgeving opgenomen. In het kader van 'de Samenleving voorop' worden inwoners gestimuleerd de eigen woonomgeving schoon te houden. Daarnaast biedt De Schoolsteeg lesmateriaal aan over zwerfafval.

Speerpunt 'Samen met inwoners'

Het speerpunt 'samen met inwoners' staat voor bewustwording en stimuleren van inwoners van Leusden op het gebied van natuur, milieu en duurzaamheid.

In 2010 is de regeling **Duurzame Initiatieven** in Leusden opengesteld. Organisaties en groepen van inwoners hebben de afgelopen jaren wisselend gebruik gemaakt van deze regeling. In 2013 zijn veel initiatieven ondersteund vanuit de regeling. In de afgelopen periode zijn ook nieuwe organisaties op het gebied van duurzaamheid ontstaan (bijvoorbeeld Duurzaam Energiek Leusden) en zijn meer organisaties actief op het gebied van duurzaamheid.

Er zijn diverse **bewustwordingsacties** georganiseerd. Daarbij is zoveel mogelijk aangesloten op bestaande landelijke acties. Om het fietsgebruik op korte afstanden te promoten is met winkeliersvereniging Hamershof de campagne 'Een Fietser Shopt Slimmer' georganiseerd. Daarmee werd een vervolg gegeven aan de landelijke campagne 'Belgerinkel naar de Winkel' van twee jaar eerder. Met meer dan 3.000 deelnemers was dit een succesvolle campagne. Ook de activiteiten rond 'de Nacht van de Nacht' zijn succesvol (lichthinder).

De **Milieuprijs Leusden** is voor de jaren 2009, 2010, 2011 en 2013 toegekend door de jury. In 2012 waren er onvoldoende aanmeldingen. Door de diversiteit van de aanmeldingen voor de Milieuprijs zijn deze moeilijk met elkaar te vergelijken. Een nieuwe opzet voor de Milieuprijs is aan te bevelen om doelgroepen beter te bereiken en om meer publiciteit te kunnen genereren.

De Schoolsteeg heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld van een natuur- en milieueducatiecentrum tot een **organisatie voor duurzaamheidscommunicatie**. Er heeft een verbreding plaatsgevonden in doelgroepen (van basisonderwijs naar kinderopvang en volwassenen) en van thema's (van natuur naar energie en klimaat, beweging en voeding, afval en grondstoffen). De gemeenteraad heeft besloten om De Schoolsteeg om te vormen tot een verzelfstandigde organisatie. Dit proces loopt.

Speerpunt 'De gemeente als voorbeeld'

De gemeente Leusden wil vanuit de **voorbeeldfunctie** haar beleid uitdragen en het goede voorbeeld geven. In 2010 heeft de gemeente Leusden als organisatie de status klimaatneutraal bereikt. Onder klimaatneutraal wordt verstaan energie besparen, duurzame energie inkopen en onvermijdelijke CO₂ uitstoot compenseren.

Doelstelling is dat de gemeentelijke organisatie **2% energiebesparing per jaar** bij bestaande gemeentelijke gebouwen realiseert. Sinds 2003 is het elektriciteitsverbruik echter nagenoeg ieder jaar gestegen. Dit is te verklaren door de geleidelijke introductie van meer apparatuur. Het gasverbruik varieert en is lager dan in 2003. De doelstelling van 2% energiebesparing per jaar wordt beperkt gehaald. Energiebesparing is een belangrijk aspect bij de huidige huisvestingsvraagstukken voor de gemeentelijke gebouwen.

Door een landelijke wijziging in de aanpak **Duurzaam Inkopen** is de invoering vertraagd. Duurzaam Inkopen is een van de pijlers van ons inkoopbeleid. De uitvoering van Duurzaam Inkopen vraagt nog verdere inbedding in de ambtelijke organisatie voor wat betreft de voorbereiding en monitoring.

De gemeente neemt deel aan de lokale duurzaamheidsmeter (www.duurzaamheidsmeter.nl) en het netwerk duurzame overheden (www.milieubarometer.nl) om meer inzicht te bieden in de prestaties van de gemeente. Eind 2013 is het overzicht uitgebreid met de gemeentelijke duurzaamheidsindex (www.gdindex.nl) die zonder onze inbreng wordt opgesteld. Op de gemeentelijke website en via sociale media wordt gecommuniceerd over de prestaties.

Fysieke Leefomgeving

De gemeente streeft naar het realiseren van een goede en gezonde leefomgevingskwaliteit. Hierbij gaat het om het waarborgen van de kwaliteit van de leefomgeving op minimaal het wettelijk niveau. In het milieubeleidsplan zijn kaarten en milieukwaliteitsprofielen opgenomen. Hierin zijn de huidige en gewenste milieukwaliteiten voor Leusden bepaald. De evaluatie levert in hoofdlijnen de volgende beelden op t.a.v. de milieukwaliteit.

- De bodem in Leusden is relatief schoon. Er zijn beperkt nieuwe bodemverontreinigingen ontstaan en gesaneerd de afgelopen periode. Historische verontreinigingen zijn gesaneerd. Asbest blijft een aandachtspunt.
- Door het uitvoeren van het rioleringsplan en de aanpak van diffuse bronnen wordt ingezet op het verbeteren van de waterkwaliteit.
- Er zijn in Leusden geen overschrijdingen van de normen voor luchtkwaliteit. Wel blijft luchtkwaliteit een aandachtspunt.
- De geluidbelasting blijft binnen wettelijke normen. Bij ontsluitingswegen zijn hogere grenswaarden procedures nodig.
- Externe veiligheidsrisico's in Leusden zijn bekend (LPG-tankstations, vervoer gevaarlijke stoffen en buisleidingen).
- Bij ruimtelijke plannen wordt inbreng geleverd over de bodem-, water-, lucht-, geluidkwaliteit en externe veiligheidsrisico's. In elk ruimtelijk plan wordt een milieuparagraaf opgenomen. Daarnaast wordt milieu-advies gegevens over duurzame energie, energiebesparing en duurzaamheid. De milieukwaliteitsprofielen zijn de afgelopen jaren vooral gebruikt voor de milieu-inbreng bij nieuwbouwplannen.
- Er wordt ingezet op het beperken van de milieu-effecten van verkeers- en vervoersbewegingen.
- De milieuvergunningverlening en –handhaving is op adequaat niveau. Er wordt voldaan aan de vereisten voor de professionalisering van de milieuhandhaving.

De gemeente zet in op het vergroten van de biodiversiteit en het versterken van ecologie in Leusden. De afgelopen jaren is door minder overheidsgeld de ambitie voor de Ecologische Hoofdstructuur naar beneden bijgesteld. Voor Leusden rest nog een aansprekende ambitie die in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie is opgenomen. Via de gebiedsgerichte aanpak (convenanten voor Den Treek, De Boom en Groene Agenda en voor de Ecologische Verbindingszone Modderbeek) werken partijen samen om deze ambitie te realiseren. Het Rijk heeft het natuurmonument Groot Zandbrink niet als Natura 2000-gebied aangemerkt. De provincie en Staatsbosbeheer geven wel actief uitvoering aan de verdrogingsbestrijding. Het Landschapsonwikkelingsplan wordt via meerjarenprogramma's uitgevoerd waarbij in concrete projecten wordt samengewerkt met de samenleving.

C. STAND VAN ZAKEN PER DOELSTELLING

In het milieubeleidsplan en het bijbehorende raadsvoorstel zijn de ambities en doelstellingen opgenomen voor het Leusdense milieubeleid. In bijgevoegd excel-bestand is aangegeven wat de stand van zaken en bij wie de uitvoering ligt. Daarnaast wordt aangegeven wat het vervolg is voor de rest van de looptijd van het plan. Hiermee wordt richting gegeven aan de uitvoering van het milieubeleidsplan tot en met 2015. Een aantal activiteiten is inmiddels afgerond. Maar de meeste activiteiten worden voortgezet. Daarbij wordt soms een andere invulling gegeven bijvoorbeeld op basis van de uitgangspunten van 'de Samenleving voorop' of het Energieakkoord Leusden 2014.

D. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Deze tussentijdse evaluatie heeft tot doel om de stand van zaken per doelstelling kort weer te geven en richting te geven voor het vervolg. Conclusie is dat de uitvoering van het milieubeleidsplan goed verloopt. De doelstellingen voor 2013 (verlengd tot 2015) worden grotendeels behaald. Hiertoe zijn de afgelopen jaren een groot aantal activiteiten door de samenleving en de gemeente uitgevoerd.

Het nieuwe college kan najaar 2014 de afweging maken of er voor de periode 2016-2020 nieuw beleid wordt opgesteld of dat het huidige beleid wordt voortgezet. Uit deze tussentijdse evaluatie is het volgende gebleken:

- Voor het klimaatbeleid is een doelstelling voor de periode tot 2020 geformuleerd. Om deze doelstelling te realiseren is het Energieakkoord Leusden 2014 met partijen uit de samenleving tot stand gekomen. Dit onderwerp vraagt de komende periode waarschijnlijk niet om nieuw beleid.
- Het afvalbeleid wordt in 2014 geactualiseerd. Er wordt een nieuw afvalplan opgesteld voor de periode 2015-2018. Hierdoor is er geen behoefte aan nieuw beleid.
- Bij het speerpunt 'Samen met inwoners' heeft zich de afgelopen jaren een aantal ontwikkelingen voorgedaan. Allereerst zet de gemeente in op 'de Samenleving voorop' waarbij meer taken aan de samenleving worden overgelaten. Daarnaast zullen de bovenwettelijke taken milieugedrag en natuur- en milieu educatie worden uitgevoerd door een nieuwe zelfstandige organisatie. Ook is er sprake van een verbreding van doelgroep en thematiek. Deze ontwikkelingen hebben in de recente milieujaarprogramma's een plek gekregen, maar vragen de komende jaren waarschijnlijk om verdere kaders of uitwerking.
- Voor de gemeentelijke organisatie, de voorbeeldfunctie, is een aantal doelstellingen tot 2020 geformuleerd. Het maatschappelijk verantwoord ondernemen vraagt continu aandacht van de gemeentelijke organisatie. Dit geldt ook voor het klimaatbeleid van de gemeentelijke organisatie. Daarnaast is de kwaliteitsborging van wettelijke verplichtingen binnen de gemeentelijke organisatie een belangrijk onderwerp. Verwachting is dat voor de voorbeeldfunctie een nieuwe uitwerking nodig is de komende jaren.
- Het onderdeel Fysieke Leefomgeving betreft voornamelijk de uitvoering van wettelijke taken op het gebied van bodem, asbest, geluid, lucht, externe veiligheid, vergunningverlening en -handhaving. De afgelopen jaren is voor sommige milieuthema's separaat beleid opgesteld vooral voor de uitvoering van deze wettelijke taken. Voor een groot aantal wettelijke milieutaken gaan zeer waarschijnlijk kwaliteitscriteria gelden wat gevolgen kan hebben voor de uitvoering.
Bij ruimtelijke plannen heeft de gemeente voor duurzame energie, energiebesparing en duurzaamheid bovenwettelijke ambities. Bij aanscherping van regelgeving vraagt dit mogelijk om bijstelling van het beleid.
Het thema ecologie en biodiversiteit vormt onderdeel van het beleid voor het buitengebied en vraagt niet om separaat milieubeleid.

Aanbeveling is om najaar 2014 te bezien of en voor welke milieuonderwerpen nieuw beleid noodzakelijk is op basis van deze tussentijdse evaluatie en mogelijk nieuwe speerpunten of wensen vanuit het coalitieakkoord of het bestuur.